

Általános gyermekjogi ismeretek szülőknek és szakembereknek

„A jog nem éttermi menü, amiből a gyerekeknek kis adag is elég.” – Herczegh Anita

Tartalom

1. Bevezető gondolatok.....	5
2. A gyermeki jogok rövid története.....	6
3. A gyermekjog alapelvei	7
3.1 A gyermekkor fogalma.....	7
3.2 A hátrányos megkülönböztetés tilalma.....	7
3.3 A gyermek legfőbb érdeke	8
4. A gyermekek polgári és politikai jogai.....	10
4.1 A gyermekek polgári jogai	10
4.1.1 Az élethez és emberi méltósághoz való jog	10
4.1.2 A névviseléshez és az anyakönyvezéshez való jog	10
4.1.3 A szülőktől való elválasztás tilalma.....	11
4.2 A gyermekek politikai jogai	12
4.2.1 A véleménynyilvánításhoz való joga.....	12
4.2.2 A gyermekek gondolati, vallási és lelkiismereti szabadsága.....	12
4.2.3 A gyermekek egyesülési és békés gyülekezési joga.....	13
4.3 A gyermek magánéletének tiszteletben tartása.....	14
5. Gazdasági, szociális és kulturális jogok.....	15
5.1 A szülők közös felelőssége az állam támogatásával	15
5.2 A gyermeknek joga van a legjobb egészségügyi állapothoz.....	15
5.3 A gyermekek joga a szociális biztonsághoz	16
5.4 A gyermekek oktatáshoz való joga	16
5.5 A gyermekek joga a pihenéshez.....	17
6. A gyermekek speciális védelme	19
6.1 A gyermeknek joga van a rossz bánásmód elleni védelemre	19
6.2. A családjuktól megfosztott gyermekek jogai.....	20
6.3 A gyermekek védelme a gazdasági kizsákmányolás ellen	22
6.4 Nemi kizsákmányolás és erőszak elleni védelem	22
6.5 A kínzás, bántalmazás és kegyetlen bánásmód elleni védelem.....	23

1. Bevezető gondolatok

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 25. évfordulója és a gyermekjogi képviselői rendszer fennállásának 10 éves évfordulója alkalmából mérleget készítettünk az eddig történekről, sikerekről és kudarccokról.

A számvetés eredményeként azt találtuk, hogy a gyermekek jogait egyre szélesebb körben ismerik, ugyanakkor a jogokat érintő vélemények továbbra is széles skálán mozognak.

Vannak, akik áldásnak tartják, és vannak, akik a gyermekek kezébe adott „fegyvernek” tekintik. A jogok tartalmának pontos ismerete tekintetében azonban mindkét oldalon – gyermekek és felnőttek – még mindig komoly hiányosságok tapasztalhatóak. A hiányosságok elsősorban a jogok tartalmának ismeretére vonatkoznak.

Kiadványunkkal ezen hiányosság orvoslásában próbálunk meg oly módon segítséget nyújtani, hogy bemutadjuk a gyermeki jogok rövid történetét, a legfontosabb alapelveket és a gyermekeket megillető jogok tekintetében a legfontosabb tartalmi elemeket.

Az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ (OBDK) 2012 novemberétől központi hivatalként látja el a gyermekek jogainak védelmét, segíti őket az ellátásuk során felmerülő problémáik megoldásában.

Az OBDK – egységes protokollok, szakmai irányelvek alapján – 7 regionális intézményben, 12 kormányhivatali információs irodában és közel 100 fő jogvédelmi képviselővel és önkéntes jogvédővel magas színvonalon biztosítja a helyi jogvédelmi tevékenységet az ország minden pontján (www.obdk.hu).

Az OBDK gyermekjogi képviselői a gyermeki jogok védelme, megismerése és érvényesítése érdekében segítenek a gyermekvédelmi gondoskodással érintett gyermekeknek, szüleiknek és a velük foglalkozó szakembereknek.

A gyermekjogi hálózat az óvodák, az iskolák, a kollégiumok és a pedagógiai szakszolgálatok intézményeiben folyó gyermekvédelemmel kapcsolatos tevékenységet is figyelemmel kíséri a gyermeki jogok érvényesülése érdekében.

A gyermekjogi képviselők:

- » segítenek a gyermekeknek panaszuk megfogalmazásában, annak kivizsgálásában;
- » aktívan részt vesznek a gyermekjóléti szolgálat esetmegbeszélésein és a gyámhivatalok elhelyezési tárgyalásain;
- » a gyámhatóság kirendelése alapján képviselik a gyermeket a nevelési felügyelettel kapcsolatos eljárásban;
- » indokolt esetben a gyermek érdekében eljárást kezdeményezhetnek a gyámhatóságnál.

2. A gyermeki jogok rövid története

A gyermeki jogok kialakulása hosszú folyamat eredménye volt. Az újkorig a gyerekeket a szüleik – elsősorban az apa – tulajdonának tekintették, ők döntöttek a gyermek életének fontos kérdéseiben. Az iskolakötelezettség bevezetésével kezdődött meg a gyermekek és felnőttek világának megkülönböztetése. Kezdetben megtiltották a 9 év alattiak alkalmazását a gyárakban, a föld alatti munkavégzésüket, majd egy későbbi szakaszban már megbüntették a gyermeküket elhanyagoló szülőket.

A gyermeki jogok fejlődésének legfontosabb korszaka a 20. század, mert ekkor ismerték el, hogy a gyerekeket speciális védelem illeti meg, speciális jogok vonatkoznak rájuk.

Az 1924-es Genfi Nyilatkozat az első olyan dokumentum, amely a gyermekek jólétét biztosító alapvető jogokat tartalmazza.

A második világháború után érthető módon nagy volt az elvárás az Egyesült Nemzetek Szervezete irányába, hogy némi módosítással erősítse meg az 1924-es Genfi Nyilatkozatot. Az ENSZ Közgyűlése azonban 1948-ban elfogadta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, s ez meghiúsította a gyermekek szükségleteihez igazított újabb dokumentum elfogadását. Az Egyetemes Nyilatkozat azonban tartalmazott a gyermekek javát – különösen a védelmüket – szolgáló rendelkezéseket is.

1959-ben az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága által készített, a Gyermek Jogairól Szóló Nyilatkozat ugyan nem bírt kötelezőerővel a tagállamok vonatkozásában, azonban megerősítette a korábbi alapelveket, és kiegészítette őket azzal, hogy nem csupán jogi, hanem minden más eszközzel is biztosítani kell a gyermekek védelmét annak érdekében, hogy egészséges környezetben fejlődhessenek, szabadságot és méltó körülményeket biztosítva számukra. A nyilatkozat kimondta, hogy a jogszabályok megalkotásakor mindenkor a gyermek legfőbb érdeke tartandó szem előtt.

A gyermeki jogok igazi gyűjteménye az 1989. évi, az ENSZ közgyűlése által elfogadott **Gyermek Jogairól szóló Egyezmény**. Az Egyezmény azon **jogok minimumának összessége**, melyeket az aláíró államoknak biztosítaniuk kell a gyermekek számára. Az aláíró államok számára kötelezettség az egyezménybe foglaltak biztosítása.

A gyermekjogi egyezmény a legszélesebb körben elfogadott és támogatott emberi jogi egyezmény a világon. Magyarország is aláírta, majd 1991-ben ratifikálta, és az 1991. évi LXIV. törvénnyel ki is hirdette.

Magyarország Alaptörvénye is tartalmaz a gyermekek védelmét célzó rendelkezést:

Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A gyermeki jogok szűkebb körét A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény tartalmazza. E mellett számos ágazati törvény is tartalmaz a gyermekek jogaihoz kötődő rendelkezéseket.

3. A gyermekjog alapelvei

A gyermekjogi egyezmény nagyon fontos alapelveket határoz meg, melyek közül most három alapelvet emelünk ki.

3.1 A gyermekkor fogalma

1. cikk

Gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban elérte.

Főszabályként a 18. életévének betöltéséig gyermeknek tekintünk mindenkit, ez a gyermekkor felső határa. Azokban az országokban, ahol a felnőttkor későbbi életkorban kezdődik, ott is csak 18 éves korig alkalmazhatók az Egyezménybe foglaltak.

Abban az esetben, amikor valaki külön jogszabályban meghatározott okból és módon válik 18 éves kora előtt nagykorúvá, a gyermekjogi egyezménybe foglalt, a gyermekek különleges jogi védelme már nem illeti meg.

3.2 A hátrányos megkülönböztetés tilalma

2. cikk

1. Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják és biztosítják a joghatóságuk alá tartozó gyermekek számára az Egyezményben lefektetett jogokat minden megkülönböztetés, nevezetesen a gyermeknek vagy szüleinek vagy törvényes képviselőjének faja, színe, neme, nyelve, vallása, politikai vagy más véleménye, nemzeti, nemzetiségi vagy társadalmi származása, vagyoni helyzete, cselekvőképzetlensége, születési vagy egyéb helyzete szerinti különbségtétel nélkül.

2. Az Egyezményben részes államok megteszik a megfelelő intézkedéseket arra, hogy a gyermeket hatékonyan megvédjék minden, bármely formában jelentkező megkülönböztetéstől és megtorlástól, amely szülei, törvényes képviselői vagy családtagjai jogi helyzete, tevékenysége, véleménynyilvánítása vagy meggyőződése miatt érhetné őt.

Az egyezmény értelmében tehát minden gyermeket ugyanazok a jogok illetik meg, függetlenül attól, hogy milyen a bőre színe, vallásos vagy nem, mi a véleménye egy adott témában, fogyasztékkal él vagy nem stb. Ez az egyenlő bánásmód követelménye. Ha egy gyermeket azonban valamely fentebb felsorolt tulajdonsága miatt hátrányosan megkülönböztetnek, azt diszkriminációnak nevezzük.

A gyermek életében különös jelentősége van a szülőnek, törvényes képviselőnek, családtagoknak. Éppen ezért fontos a negatív diszkrimináció tilalmát kiterjeszteni a hozzátartozók tevékenysége, véleménynyilvánítása vagy meggyőződése stb. miatti megkülönböztetésre is.

3.3 A gyermek legfőbb érdeke

3. cikk

1. A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenkifelell álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

Az Egyezmény 3. cikke az egész dokumentumot átható alapelvet tartalmaz, amit mind jogalkotási, mind eljárásjogi szempontból követelményként fogalmaz meg. Ez a gyermek legjobb vagy legfőbb érdeke. Ennek az alapelvnek mind a jogalkotásban, mind a bírósági, közigazgatási eljárásban érvényesülnie kell. A gyermek mindenkifelell álló érdekének elvét jogági határoktól függetlenül minden eljárásban és döntéshozatalban kötelező alkalmazni. Az alapelvnek érvényesülnie kell a konkrét ügyek, eljárások teljes tartama alatt.

2. Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy a gyermek számára, figyelembe véve szülei, gyámjai és az érte törvényesen felells más személyek jogait és kötelességeit, biztosítják a jólétéhez szükséges védelmet és gondozást, e célból meghozzák a szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedéseket.

A fenti rendelkezés értelmében az egyezményt aláíró államoknak biztosítaniuk kell a gyermekek számára a védelmet, figyelemmel a gyermek törvényes képviselőjének jogaira és kötelezettségére. Vannak azonban olyan részei a gondoskodásnak, védelemnek, amelyeket a szülők nem tudnak

a gyermek számára biztosítani, ezért ez az állam feladata. Ilyen például a környezetszennyezés megakadályozása. Vannak feladatok, amelyeket pedig a törvényes képviselőnek és az államnak együttesen kell biztosítani a gyermek számára, ilyen például az oktatás.

Az Egyezmény 3. cikke kitér arra is, hogy az államnak meg kell állapítani a gyermekekkel foglalkozó intézményekre vonatkozó szabályokat, és gondoskodnia kell azok megvalósulásáról, ellenőrzéséről. Ez azt jelenti, hogy az államnak nem csupán tiszteletben kell tartania a gyermekek jogait, hanem azok érvényre jutásában aktívan közre is kell működnie. A gyermekek kiemelt védelmét indokolja – a felnőttekkel szemben –, hogy a gyermek jogérvényesítési lehetőségei életkoránál fogva korlátozottak, szüksége van szülei (törvényes képviselője), a társadalom és az állam védelmére.

4. A gyermekek polgári és politikai jogai

A polgári és politikai jogok az emberi méltóságból fakadó jogok. A szabadságjogokat foglalják magukban, melyek jellemzője, hogy az államtól alapvetően be nem avatkozást várnak el. A beavatkozás szükségességét csak kivételes esetben és korlátozott formában ismerik el.

4.1 A gyermekek polgári jogai

4.1.1 Az élethez és emberi méltósághoz való jog

6. cikk

1. Az Egyezményben részes államok elismerik, hogy minden gyermeknek veleszületett joga van az életre.

2. Az Egyezményben részes államok a lehetséges legnagyobb mértékben biztosítják a gyermek életben maradását és fejlődését.

A gyermekek veleszületett és korlátozhatatlan emberi joga az élethez való jog, amely semmilyen körülmények között nem sérthető meg.

Ehhez kapcsolódik szorosan az életben maradáshoz való jog és az emberi méltósághoz való jog. Az életben maradáshoz való jog azt jelenti, hogy minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy gondoskodjanak róla, és biztonságos körülmények között nevelkedhessen fel.

Az életben maradás jogánál meg kell említenünk, hogy gyermekek esetében a bűncselekmények elkövetése esetén nem alkalmazható halálbüntetés és tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés.

Az emberi méltósághoz való jog foglalja magában a gyermeknek azt a jogát, hogy Őt senki nem bánthatja sem szóval, sem tettel. A gyermekek nem vehetők alá kínzásnak, kegyetlenkedésnek, semmilyen embertelen, megalázó bánásmódnak (melyre vonatkozóan a 37. cikk is tartalmaz előírásokat)!

Fontos megjegyezni, hogy a gyermekek nevelő célzatú, testi fenytése is tilos, még a szülők általi is!

4.1.2 A névviseléshez és az anyakönyvezéshez való jog

7. cikk

1. A gyermeket születésekor anyakönyvezik és ettől kezdve joga van ahhoz, hogy nevet kapjon, állampolgárságot szerezzen, és lehetőség szerint ismerje szüleit, valamint ahhoz, hogy ezek neveljék.

A 7. cikk biztosítja a gyermek anyakönyvezését, valamint jogát egy névhez, állampolgársághoz, szülei ismeretéhez és ahhoz, hogy ők neveljék fel.

Az anyakönyvezés annak elismerése, hogy az állam számára minden gyermek fontos, ezzel is biztosítja számára a védelmet. Ahol nincs anyakönyvezés, ott a gyermekek kevésbé láthatóak, kevesebb a lehetőség a védelmükre. Az anyakönyvezés az, amivel bizonyítható, hogy a gyermek

még bizonyos életkor alatt van, még nem dolgozhat, fokozott büntetőjogi védelemben részesül, vagy éppen nem sorozható be fegyveres szolgálatra.

A gyermekek nevééről jellemzően a szülei döntenek, azonban szabályozás útján minden államnak biztosítania kell, hogy a szülők ne adhassanak olyan nevet a gyermeküknek, amely az életében hátrányos lenne számára, amely által gúnyolódás áldozatává válhat.

A szülők megismerésének joga azt jelenti, hogy azokban az esetekben, amikor a gyermeket nem a saját, vér szerinti szülei nevelik, vagy csak az egyik szülővel él együtt, joga van megismerni származását.

4.1.3 A szülőktől való elválasztás tilalma

9. cikk

1. Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermeket szüleitől, ezek akarata ellenére, ne válasszák el, kivéve, ha az illetékes hatóságok, bírói felülvizsgálat lehetőségének fenntartásával és az erre vonatkozó törvényeknek és eljárásoknak megfelelően úgy döntenek, hogy ez az elválasztás a gyermek mindenképp felett álló érdekében szükséges. Ilyen értelmű döntés szükséges lehet bizonyos különleges esetekben, például akkor, ha a szülők durván kezelik vagy elhanyagolják gyermeküket, illetőleg ha külön válva élnek, és dönteni kell a gyermek elhelyezéséről.

Az egyezmény ebben a cikkben két nagyon fontos gyermeki jogot rögzít. Az egyik, hogy a gyermekeket a szüleiktől csak a gyermekek legfőbb érdeke elv figyelembevételével szabad elválasztani, és erre csak tisztességes eljárás során kerülhet sor. Azaz csak a megfelelő hatóságok dönthetnek arról, hogy a gyermeket kiemelik a családjából vagy sem. Erre Magyarországon a gyámhatóság, rendőrség, bíróság, ügyészség, idegenrendészeti hatóság, menekültügyi hatóság, büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága jogosult.

A gyermeknek ezen jogait eljárásjogi jogszabályok is garantálják. A másik nagyon fontos jog, melyet gyermekvédelmi törvényünk mond ki, hogy pusztán anyagi okok miatt a gyermek nem választható el a családjától

3. Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a mindkét szülőjétől vagy ezek egyikétől külön élő gyermeknek azt a jogát, hogy személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést tarthasson fenn mindkét szülőjével, kivéve, ha ez a gyermek mindenképp felett álló érdekeivel ellentétes.

Ha a gyermek bármilyen oknál fogva kénytelen a szüleitől vagy csak egyik szülőjétől távol élni, megilleti őt a velük való rendszeres kapcsolattartás joga. Ez a jog megilleti a gyermeket akkor is, ha a szülő külföldön él, vagy ha esetleg büntetés-végrehajtási intézményben van.

4.2 A gyermekek politikai jogai

4.2.1 A véleménynyilvánításhoz való joga

12. cikk

1. Az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni.

2. Ebből a célból nevezetesen lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.

Minden, a gyermeket érintő kérdéskörben biztosítani kell annak lehetőségét, hogy a gyermek nézeteit kifejtse, valamint azt, hogy a gyermek korára és érettségére tekintettel a véleményét a döntéshozatal során figyelembe is vegyék. A gyermekeket a saját ügyeikben aktív jogalanyoknak kell tekinteni. Természetesen a véleménynyilvánítás joga sem korlátlan, csak mások emberi méltóságának és egyéb jogainak tiszteletben tartásával gyakorolható.

A gyermekek véleményét meg kell hallgatni, de ez önmagában nem jelenti azt, hogy egy kérdésben csak olyan döntés hozható, mely a gyermek véleményét tükrözi vissza.

A magyar jog az ítélőképessége birtokában lévő gyermek kifejezést használja, vagyis nem fogalmaz meg konkrét életkori határt. Azt a gyermeket tekintjük az ítélőképessége birtokában lévő gyermeknek, aki koránál és helyzeténél fogva képes önállóan és befolyásmentesen véleményt alkotni. Ha a gyermek kora vagy állapota nem teszi lehetővé közvetlen meghallgatását, akkor meghallgatása pszichológus segítségével történik.

A gyermek véleményét a szülő is köteles meghallgatni és figyelembe venni, bár ennek megvalósulása nem igazán ellenőrizhető.

A gyermekek véleménynyilvánítási jogához szorosan kapcsolódik a megfelelő tájékoztatáshoz való joguk is. Ez a jog magában foglalja a gyermekek információhoz, ismeretekhez jutásának jogát, de magában foglalja azt az állami kötelezettséget is, hogy biztosítson védelmet a káros hatások ellen.

4.2.2 A gyermekek gondolati, vallási és lelkiismereti szabadsága

14. cikk

1. Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a gyermek jogát a gondolat-, a lelkiismeret- és a vallásszabadságra.

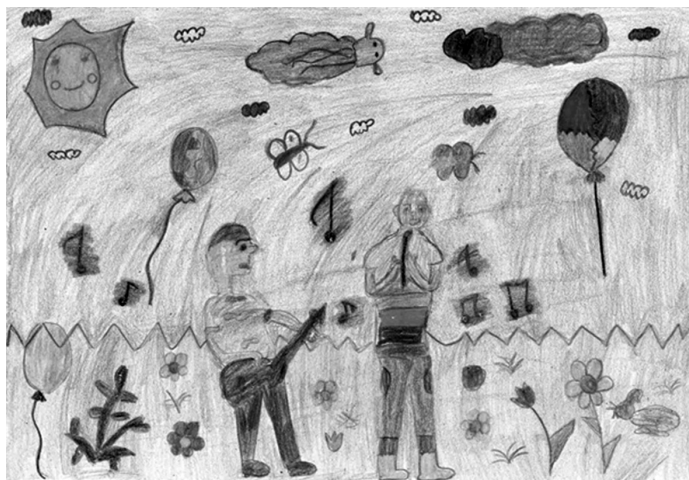
2. Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a szülőknek vagy, adott esetben, a gyermek törvényes képviselőinek azt a jogát és kötelességét, hogy a gyermeket e jogának gyakorlásában képességei fejlettségének megfelelően irányítsák.

3. A vallás vagy meggyőződés kinyilvánításának szabadságát csak a törvényben megállapított olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek a közbiztonság, a közrend, a közegészségügy, a közérkölség vagy mások alapvető jogai és szabadságai védelmének érdekében szükségesek.

A vallásszabadság azt jelenti, hogy minden embernek, így a gyermekeknek is joguk van a vallásukat szabadon megválasztani és azt szabadon gyakorolni. Joguk van arra is, hogy a vallási meggyőződésüket ne osszák meg másokkal, vagy éppen – szabad választásuknak megfelelően – megnyilatkozzanak róla. A gyermekek vallási szabadságát érintő jog természetesen elsődlegesen a szülők által meghatározott és irányított jog. A szülő dönthet arról, hogy a gyermek milyen vallást gyakoroljon. Ugyanakkor abban az esetben, ha vita van a szülők között a vallásgyakorlás tekintetében, akkor a bíróság dönt a kérdésben, de itt is megjelenik a gyermek véleménynyilvánítási joga, és ha ítélőképessége birtokában van, az ő véleményét is figyelembe kell venni.

A vallásszabadságnak meg kell jelennie az oktatás területén is. Az állami fenntartású köznevelési intézmények nem lehetnek elkötelezettek egyetlen vallás vagy világnézet mellett sem, azokat tárgyilagosan, sokoldalúan kell közvetítenie, és ennek folyamatában végig tiszteletben kell tartani a gyermek és szülei vallási, világnézeti meggyőződését. Az iskoláknak fakultatív módon kötelező biztosítani a hit- és erkölcsoktatást.

Ha az oktatási intézményt egyházi jogi személy vagy vallási szervezet tartja fenn, akkor a pedagógiai programjába beépítheti a vallási és világnézeti elkötelezettségének megfelelő ismereteket. A lelkiismereti szabadság azt jelenti, hogy belső erkölcsi meggyőződésünknek megfelelően cselekszünk, amely alapulhat vallási meggyőződésen, de nem vallásos meggyőződésen is. Ezért ez egy tágabb fogalomkör, mint a vallásszabadság. Gyermekek esetében ez is elsősorban a szülők által irányított jog. Ilyen kérdéskör lehet pl. a vegetarizmus, környezetvédelem.

4.2.3 A gyermekek egyesülési és békés gyülekezési joga

15. cikk

1. Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermek egyesülési és békés gyülekezési jogát.
2. E jogok gyakorlását csak a törvényben meghatározott olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban az állam biztonsága, a közbiztonság és a közrend, illetőleg a közegészségügy és a közérköles vagy mások jogai és szabadságai védelmének érdekében szükségesek.

Az egyesülési és békés gyülekezési jog mindenkit megillető szabadságjog.

Az egyesülési jog azt jelenti, hogy a gyermekeknek is joguk van arra, hogy szervezeteket, közösségeket, egyesületeket hozzanak létre illetve ezek tevékenységében részt vegyenek. Ilyen szervezet pl. a diákönkormányzat, gyermekönkormányzat. De lehetnek ezek zenei, művészeti, sportszervezetek is. Ezekben a szervezetekben a gyerekek különböző tisztségekre megválaszthatóak, valamint választhatnak, szavazhatnak stb.

A gyülekezési jog azt jelenti, hogy ennek keretében lehet békés összejövetelekre járni, tüntetéseket, felvonulásokat tartani. Azonban fontos megjegyezni, hogy a gyermek részvétele ezeken a rendezvényeken csak önkéntes lehet, illetve ilyen események szervezője csak 18. életévét betöltött személy lehet. A gyermekek ezen jogait csak személyesen gyakorolhatják.

Sem a gyülekezési jog, sem az egyesülési jog nem korlátlanul gyakorolható jog. Nem valószínű, hogy meg bűncselekményt, nem járhat mások jogainak korlátozásával, károkozással.

4.3 A gyermek magánéletének tiszteletben tartása

16. cikk

1. A gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak.

2. Ilyen beavatkozás vagy támadás ellen a gyermeket megilleti a törvény védelme.

Ez a jog magában foglalja a levéltitkot, a magántitkot, a személyes tárgyak birtoklásának jogát, de a családdal, otthonnal kapcsolatos önkényes és törvénytelen beavatkozások tilalmát is. Ez a korlátozás nemcsak más személyekre, hanem az államra is vonatkozó kötelezettség. Ez a jog szoros kapcsolatban áll a szülőktől való elválasztás tilalmával, melyről már korábban esett szó. A levéltitok a gyermekek vonatkozásában azt is jelenti, hogy a tanár a gyermekek iskolai órán folytatott levelezését sem olvashatja el. Azt megteheti, hogy a levelet elveszi, de azt el nem olvashatja, el nem dobhatja. A tanítási óra végén a gyermekeknek vissza kell adnia. Ez a szabály a szülőkre is érvényes, és a gyermek által írt naplóra, telefonjának üzeneteire is irányadó szabály. A magánélet tiszteletben tartása különösen fontos kérdés a gyermekotthonban, nevelőszülőknél, valamint a kollégiumban élő gyermekek esetében is. A fentiekén túl a magánélethez való jog ezekben az esetekben magában foglalja a megfelelő életteret, megfelelő tisztálkodási helyeket és a személyes tárgyak tárolását biztosító berendezések meglétét is. Ezek biztosítása az állam feladata.

Különösen fontos területe ennek a jognak a családi élet tiszteletben tartása, mely számos egyéb rendelkezéssel is szoros kapcsolatban van. A család életébe történő bármilyen beavatkozásra csak megfelelő törvényi indok alapján kerülhet sor, különösen fontos a 9. cikk szabályaival való összhang. A beavatkozás csak akkor indokolt, ha a gyermeket a családban bántalmazták, elhanyagolták vagy más súlyos veszélynek van kitéve.

5. Gazdasági, szociális és kulturális jogok

A gazdasági, szociális és kulturális jogok olyan jogok, melyek érvényesülése az államtól pozitív beavatkozást kíván meg, valamilyen szolgáltatás nyújtásra való jogosultságot teremtenek. Ezek mértéke az állam teljesítőképességének függvénye. Éppen ezért az ebben a kategóriában megfogalmazott jogok ajánlás jellegűek, ellentétben a polgári és politikai jogokkal.

5.1 A szülők közös felelőssége az állam támogatásával

18. cikk

1. Az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy biztosítsák annak az elvnek az elismertetését, amely szerint a szülőknek közös a felelősségük a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért. A felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre, illetőleg, adott esetben, a gyermek törvényes képviselőire hárul. Ezeket cselekedeteikben mindenekelőtt a gyermek mindenképp felett álló érdekének kell vezetnie.

2. Az Egyezményben említett jogok biztosítása és előmozdítása érdekében a részes államok megfelelő segítséget nyújtanak a szülőknek és a gyermek törvényes képviselőinek a gyermek nevelésével kapcsolatban reájuk háruló felelősség gyakorlásához, és gondoskodnak gyermekjóléti intézmények, létesítmények és szolgálatok létrehozásáról.

3. Az Egyezményben részes államok megtesznek minden megfelelő intézkedést annak érdekében, hogy a dolgozó szülők gyermekei számára biztosítsák olyan szolgáltatások és gyermekörző intézmények igénybevételeének jogát, amelyekre jogosultak.

A fenti rendelkezés a szülők közös felelősségét hangsúlyozza, az anyának és az apának azonos jogokat és kötelezettségeket adva. A magyar Polgári Törvénykönyv is a közös szülői felügyelet fontosságát hangsúlyozza. A szülők kötelességévé teszi, hogy a gyermeket érintő döntéseket közösen és a gyermek legjobb érdekének figyelembevételével hozzák. Az államnak pedig garatálnia kell, hogy mindkét szülő gyakorolhassa a gyermek vonatkozásában a jogait, megalkotni az ehhez szükséges jogszabályokat, és működtetnie az ezt segítő intézményeket. Így azokat az intézményeket is, melyek a dolgozó szülők számára biztosítják a gyermekek elhelyezését.

5.2 A gyermeknek joga van a legjobb egészségügyi állapothoz

24. cikk

1. Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek a lehető legjobb egészségi állapothoz való jogát, valamint, hogy orvosi ellátásban és gyógyító-nevelésben részesülhessen. Erőfeszítéseket tesznek annak biztosítására, hogy egyetlen gyermek se legyen megfosztva az ezeknek a szolgáltatásoknak az igénybevételeire irányuló jogától.

Az egészséghez való jog az jelenti, hogy államnak olyan feltételeket kell teremtenie, hogy a gyermekek egészséges körülmények között élhessenek. Az államnak mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a gyermekek az egészségük védelme érdekében minden fontos ellátást megkapjanak. Biztosítani kell a háziorvosi, szükség esetén kórházi ellátást, a védőnői gondozást, hozzáférést az egészséges élelmiszerekhez, védelmet a környezetszennyezés ellen stb.

Nagyon fontos azonban, hogy az egészséghez való jog megvalósulásáért mindenkinek tennie kell. Mindenkinek kötelessége, hogy egészségesen éljen, és tartózkodjon az egészséget károsító szerektől. A gyermekek ezen kötelezettségét a gyermekvédelmi törvény is tartalmazza.

Az egészséghez való jognál fontos beszélni a kötelező védőoltásokról is, mely területen egyre gyakrabban fordul elő a szülők ellenállása.

5.3 A gyermekek joga a szociális biztonsághoz

26. cikk

1. Az Egyezményben részes államok elismerik minden gyermeknek a szociális biztonsághoz, így a társadalombiztosítás juttatásaihoz való jogát, és megteszik a szükséges intézkedéseket arra, hogy hazai jogszabályaiknak megfelelően biztosítsák e jog teljes megvalósulását.

Az államnak olyan intézkedéseket kell hoznia, melyekkel segítséget nyújt minden gyermeket nevelő család számára, de különösen a nehéz körülmények között nevelkedő gyermekek és családjaik számára. A családtámogatási ellátások közül legismertebb a családi pótlék, mely minden gyermeket nevelő családot megillet, de emellett számos olyan ellátási forma is létezik, melyet rászorultságtól függően lehet igénybe venni.

Egyetlen gyermek sem nélkülözhet amiatt, mert az őt nevelő felnőttek – valamilyen ok miatt, ilyen lehet a betegség vagy munkanélküliség – nem tudnak megfelelően gondoskodni róla. Ilyen élethelyzetekben az állam kötelezettsége, hogy segítséget nyújtson.

E cikk fontos törekvése azon állami kötelezettségnek a kimondása, hogy egyetlen gyermek se nélkülözzön vagy kerüljön nehéz élethelyzetbe amiatt, mert az őt nevelő felnőttek nem tudnak megfelelően gondoskodni róla.

5.4 A gyermekek oktatáshoz való joga

28. cikk

1. Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek az oktatáshoz való jogát, és különösen e jog gyakorlásának fokozatos, az esélyegyenlőség alapján való gyakorlása céljából:

- a) az alapfokú oktatást mindenki számára kötelezővé és ingyenesé teszik;*
- b) előmozdítják a középfokú oktatás különböző, mind általános, mind szakirányú formáinak megszervezését, és ezeket minden gyermek számára megnyitják és hozzáférhetővé teszik, továbbá intézkedéseket tesznek az oktatás ingyenességének bevezetésére és szükség esetén pénzügyi segítségnyújtásra;*
- c) minden arra alkalmas eszközzel biztosítják, hogy bárki képességeitől függően bejuthasson a felsőoktatásba;*

- d) minden gyermek számára nyílttá és hozzáférhetővé teszik az iskolai és pályaválasztási tájékoztatást és tanácsadást;*
- e) intézkedéseket tesznek az iskolába járás rendszerességének előmozdítására és a lemorzsolódás csökkentésére.*

2. Az Egyezményben részes államok megtesznek minden alkalmas intézkedést annak érdekében, hogy az iskolai fegyelmet a gyermeknek mint emberi lénynek a méltóságával összeegyeztethetően és az Egyezménynek megfelelően alkalmazzák.

Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy egyenlő eséllyel jusson hozzá az oktatáshoz. Leggyakrabban azok a gyermekek szenvednek hátrányt az oktatáshoz való hozzáférésben, akik valamilyen fogyatékossgal bírnak, kisebbséghez tartoznak, vagy éppen kistelepülésen élnek. Az állam feladata biztosítani, hogy ezeknek a hátrányos helyzetű csoportoknak a tagjai ugyanolyan eséllyel, ugyanolyan színvonalú oktatásban vehessenek részt, mint bármelyik gyermek. Az oktatás feltételeinek biztosítása is állami kötelezettség. Annak érdekében, hogy minden gyermek megszerezhesse az alapvető ismereteket, az egyezmény kimondja az alapfokú oktatás ingyenességét. A középfokú oktatás esetében pedig megfogalmazza, hogy azt hozzáférhetővé kell tenni minden gyermek számára, és szükség estén pénzügyi segítséget kell nyújtani, hogy anyagi okok miatt egyetlen gyermek se maradjon ki belőle.

Az állam feladata az intézményi és jogszabályi háttér megteremtése, ugyanakkor a szülőre és a gyermekekre is kötelezettséget ró, mely kötelezettséget a gyermek részére a gyermekvédelmi törvény is rögzíti! A gyermek köteles a képességeinek megfelelően eleget tenni a tanulmányi kötelezettségének, a szülő kötelessége pedig az, hogy a gyermeke oktatását biztosítsa.

Az oktatáshoz való joggal párhuzamosan meg kell említeni az oktatás szabadságát, mely az iskolaválasztás, iskolaalapítás szabadságát jelenti.

A felsőoktatásba (főiskola, egyetem) való bejutás feltétele a felvételi követelményeknek való megfelelés. Aki képességei alapján megfelel ezeknek a követelményeknek, azok esetében minden arra alkalmas intézkedést meg kell hozni, hogy továbbtanulhassanak. Ilyen intézkedés például a különböző ösztöndíjak biztosítása.

Az oktatási intézmények rendjét úgy kell kialakítani, hogy az a gyermekek emberi méltóságát mindenkor figyelembe vegye. A gyermekeket nem lehet megalázó bánásmódnak kitenni, bántalmazni. A testi fenyegetés tilalma minden oktatási intézményre vonatkozik, nem csak az állam által fenntartott és finanszírozott iskolákra.

Az iskolában olyan környezetet kell teremteni, mely védelmet nyújt a gyermeknek minden, akár a gyermekek között megvalósuló bántalmazással szemben is.

5.5 A gyermekek joga a pihenéshez

31. cikk

1. Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek a pihenéshez és a szabad idő eltöltéséhez, a korának megfelelő játékhöz és szórakoztató tevékenységekhez való jogát, azt, hogy szabadon részt vehessen a kulturális és művészeti életben.

2. Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják és elősegítik a gyermek teljes mértékű részvételi jogát a kulturális és művészeti életben, és előmozdítják, az egyenlőség feltételeinek

biztosítása mellett, a gyermek számára alkalmas szabadidő-intézmények, szórakoztató, művészeti és kulturális tevékenységek megszervezését.

Minden gyermeknek joga van az önfeledt gyermekkorhoz, a pihenéshez, a játékhöz, szórakozáshoz, és hogy életkorának megfelelően részt vegyen kulturális és művészeti tevékenységekben. A pihenés a gyermekek számára ugyanolyan fontos, mint bármely más alapjog érvényesülése, hiszen hiányában mind testi, mind szellemi fejlődésük sérülhet. A pihenéshez való jog biztosítása korlátokat szab a gyermekmunkának, a gyermekek kizsákmányolásának is.

A játék a gyermekkor egyik legfontosabb tevékenysége, melynek célja a kikapcsolódás, örömszerzés mellett az ismeretszerzés, a képességek elsajátítása is. Fontos felelőssége a gyermekeket nevelőknek, hogy milyen szabadidős, kulturális és művészeti tevékenységeket biztosítanak a gyermekek számára, és megtesznek-e mindent a káros hatások kiküszöbölésére.

Minden gyermeknek joga van gyermeknek lenni!

6. A gyermekek speciális védelme

6.1 A gyermeknek joga van a rossz bánásmód elleni védelemre

19. cikk

1. Az Egyezményben részes államok megtesznek minden arra alkalmas törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától mindaddig, amíg szüleinek vagy valamelyik szülőjének, illetőleg törvényes képviselőjének vagy képviselőinek, vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll.

2. Ezek a védelmi intézkedések szükség szerint olyan hatékony eljárásokat foglalnak magukban, amelyek a gyermek és gondviselői számára szükséges szociális programok létrehozását teszik lehetővé, továbbá a fentebb leírt rossz bánásmód eseteiben hozzájárulnak a cselekmény felismeréséhez, bejelentéséhez, a jelentés illetékes helyre juttatásához, vizsgálatához, kezeléséhez és az esetek figyelemmel kíséréséhez; szükség szerint magukban foglalják a bírói beavatkozással kapcsolatos eljárást is.

A gyermekek rossz bánásmód elleni védelme magában foglalja a bántalmazás különböző fajtáit és az elhanyagolást, a gyermekkereskedelmet és a gyermek kihasználásának minden formáját. Gyermekbántalmazás alatt értjük, ha valaki sérülést okoz egy gyermeknek, vagy másrt ilyen cselekményében nem akadályoz meg. A sérülés lehet testi, lelki, érzelmi, erkölcsi. A bántalmazás mindig aktív magatartást feltételez, míg az elhanyagolás ezzel szemben egy passzív magatartási forma.

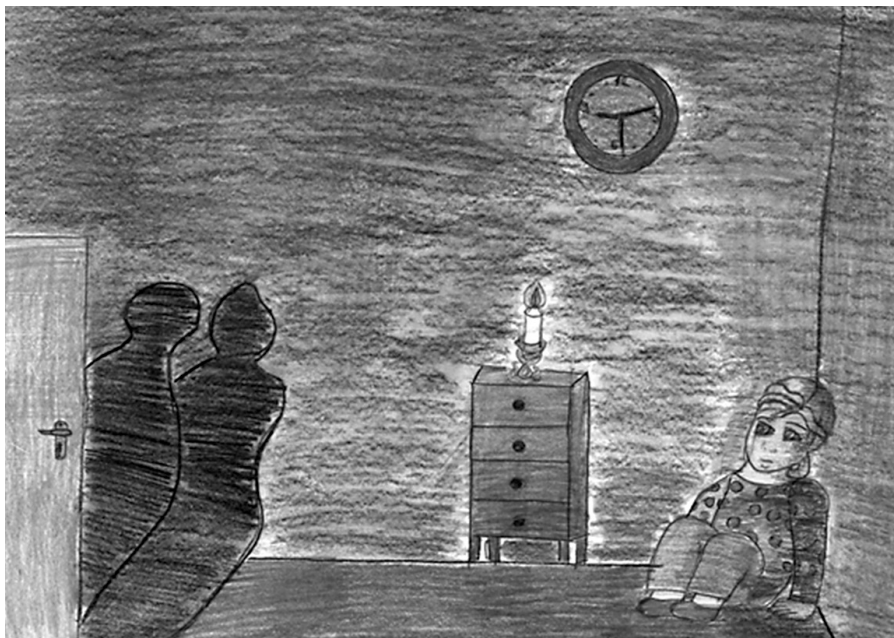
Az Egyezményt aláíró államoknak hatékony eljárásokat kell kidolgozni a gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának megelőzése, megszüntetése érdekében.

A gyermekvédelmi törvény 17. §-a rendelkezik a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjairól és működésükről. Működésének szabályait a jogszabályi rendelkezéseken túl egy módszertani útmutató is segíti, melynek címe: *A gyermekvédelmi észlelő-és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektor semleges egységes elvek és módszertan.*

A jelzőrendszer tagjai kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgálatnál, és hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.

Az Egyezmény különböző cikkelyei foglalkoznak még az e témakörhöz kapcsolódó cselekmények elleni védelemmel:

- » gyermekek védelme a káros információktól;
- » szexuális kizsákmányolás, nemi erőszak, gyermek prostitúció, gyermek pornográfia elleni védelem;
- » a gyermekkereskedelem, gyermekrablás elleni védelem;
- » a testi fenytés és a büntetés minden lealacsonyító formájának tilalma.

6.2. A családjuktól megfosztott gyermekek jogai

20. cikk

- 1. Minden olyan gyermek, aki ideiglenesen vagy véglegesen meg van fosztva családi környezetétől, vagy aki saját érdekében nem hagyható meg e környezetben, jogosult az állam különleges védelmére és segítségére.*
- 2. Az Egyezményben részes államok hazai jogszabályainak megfelelően intézkednek helyettesítő védelem iránt az ilyen gyermek számára.*
- 3. Ez a helyettesítő védelem történhet családnál való elhelyezés, az iszlám jog kafalah-ja szerinti gondnokság, örökbefogadás, illetőleg szükség esetén megfelelő gyermekintézményekben való elhelyezés formájában. A megoldás kiválasztásánál kellően figyelembe kell venni a gyermekek nevelésében megkívánt folyamatoság szükségességét, valamint nemzetiségi, vallási, kulturális és nyelvi származását.*

Vannak olyan gyermekek, akik valamilyen ok miatt – átmenetileg vagy tartósan – nem nevelkedhetnek szüleikkel a családjukban. Ha nincs olyan személy a tágabb családjukban vagy környezetükben, aki vállalná a nevelésüket, akkor az állam kötelezettsége, hogy megtalálja a számukra legmegfelelőbb gondoskodási formát.

Annak, hogy egy gyermeket miért nem a vér szerinti szülei nevelnek, többféle oka is lehet. Ilyen

ok lehet, ha haláleset történik egy családban, de sajnos olyan is van, amikor egy gyermeket a szülei elhanyagolnak vagy bántalmaznak. Ilyenkor az államnak védelmet kell nyújtania a gyermeknek, és legjobb érdeke érvényesülése érdekében intézkednie kell a gyermek családjából való kiemelése ügyében.

Ezek nagyon nehéz élethelyzetek a gyermekek életében. A hatóságoknak és a gyermekek védelmét biztosító intézményeknek úgy kell együttműködniük, hogy a gyermek számára legmegfelelőbb elhelyezést találják meg.

Azoknak a gyermekeknek, akiket a vér szerinti szüleik nem tudnak, nem akarnak vagy esetleg olyan súlyos cselekményt követtek el sérelmükre, hogy már nem nevelhetnek soha többé, az örökbefogadás egy olyan lehetőség, amely által új családot kaphatnak. Az örökbefogadás által olyanná válik helyzetük – olyan jogokkal fognak rendelkezni –, mintha ebbe a családba születtek volna.

Fontos tudni, hogy az örökbefogadott gyermekeknek – bizonyos feltételek mellett – joguk van megismerni vér szerinti származásukat.

Azok a gyermekek kerülhetnek nevelőszülőkhöz vagy gyermekotthonokba (lakásotthonokba), akiknek nevelését szüleik átmenetileg nem képesek biztosítani, és gyermekvédelmi gondoskodásba vételük válik szükségessé.

Ennek időtartama változó, lehet pár hónap, de akár több év is. Nagyon fontos, hogy ez idő alatt a gyermekek (kivéve, ha ez érdekükkel ellentétes) kapcsolatot tartsanak szüleikkel, hozzátartozóikkal, és segítséget kapjanak ahhoz, hogy mielőbb visszatérhessenek vér szerinti családjukba. Nagyon fontos, hogy a gyermekek elhelyezése és nevelése során figyelembe vegyék a folytonossághoz, állandósághoz való jogukat. Lehetőleg ne vagy csak nagyon indokolt esetben változzon meg gondozási helyük.

Gondozási helyük meghatározása során a felnőttek legyenek figyelemmel véleményükre, nemzetiségi, vallási és kulturális hova tartozásukra.

Minden felnőtt kötelessége a gyermekek jogainak tiszteletben tartása. A családjukból kiemelt gyermekek különösen gyakran kerülnek olyan élethelyzetbe, amikor tanácsra, segítségre lenne szükségük. Minden megyében dolgoznak olyan szakemberek – ők a gyermekjogi képviselők –, akiknek az a feladatuk, hogy gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek jogainak érvényesülését segítsék elő. A gyermekjogi képviselő elérhetőségét minden intézményben nyilvánossá kell tenni, hogy minden gyermeknek legyen lehetősége hozzáfordulni.

6.3 A gyermekek védelme a gazdasági kizsákmányolás ellen

32. cikk

1. Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek azt a jogát, hogy védelemben részesüljön a gazdasági kizsákmányolás ellen, és ne legyen kényszeríthető semmilyen kockázattal járó, iskoláztatást veszélyeztető, egészségére, fizikai, szellemi, lelki, erkölcsi vagy társadalmi fejlődésére ártalmas munkára.

Az államnak védelmet kell biztosítania a gyermekkorral összeegyeztethetetlen munkavégzéssel szemben. Ez nem jelenti azt, hogy a gyermekek ne segíthetnének például a lakókörnyezetükben – életkoruknak megfelelő módon – a házimunkák ellátásában, vagy ne végezhetnének például önkéntes tevékenységet, vagy 16. életévük betöltése után ne vállalhatnának meghatározott feltételek mellett munkát. A cikk célja annak biztosítása, hogy egyetlen gyermek se váljon gazdasági kizsákmányolás áldozatává, és ne legyen kényszeríthető olyan munkára, mely egészségére, fejlődésére ártalmas, vagy veszélyt jelent tanulmányai folytatására.

Rendelkezni kell a foglalkoztatás alsó korhatáráról, a munkaidőről, a pihenőidőről, a munkafeltételekről.

Magyarországon a 18. életévét be nem töltött személy fiatal munkavállalónak minősül, 16 éves korától lehet munkavállaló. A gyámhatóság engedélye alapján a jogszabályban meghatározott kulturális, művészeti, sport-, hirdetési tevékenység keretében a tizenhatodik életévét be nem töltött személy is foglalkoztatható.

A fiatal munkavállalókra vonatkozó szabályok:

1. Törvényes képviselőjének hozzájárulása szükséges hozzá.
2. A fiatal munkavállaló számára éjszakai munka, valamint rendkívüli munkaidő nem rendelhető el.
3. A fiatal munkavállaló napi munkaideje legfeljebb nyolc óra lehet, és a több munkaviszony keretében történő munkavégzés munkaidejét össze kell számítani.
4. Négy és fél órát meghaladó beosztás szerinti napi munkaidő esetén legalább harminc perc, hat órát meghaladó beosztás szerinti napi munkaidő esetén legalább negyvenöt perc munkaközi szünetet kell engedélyezni számára.
5. Legalább tizenkét óra tartamú napi pihenőidőt kell biztosítani számára.
6. 5 munkanap pótszabadság jár neki.

6.4 Nemi kizsákmányolás és erőszak elleni védelem

34. cikk

Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy megvédik a gyermeket a nemi kizsákmányolás és a nemi erőszak minden formájától. Ebből a célból az államok hazai, kétoldali és többoldali síkon különösen az alábbiak megakadályozására tesznek intézkedéseket:

- a) a gyermek ösztönzése vagy kényszerítése törvénytelen nemi tevékenységekre;*
- b) a gyermekek kizsákmányolása prostitúció vagy más törvénytelen nemi tevékenység céljára;*
- c) a gyermekek kizsákmányolása pornográf jellegű műsorok vagy anyagok elkészítése céljára.*

Míg a 19. cikk a gyermekek általános védelméről rendelkezik, addig ez a cikk olyan állami intézkedések meghozatalát írja elő a részes államok számára, melyek megakadályozzák, hogy a gyermekek szexuális kizsákmányolás áldozataivá váljanak. A büntetőjogi védelem mellett fontos, hogy a gyermekek maguk is felismerjék azokat a helyzeteket, amelyek veszélyt jelentenek számukra. Ennek érdekében nagyon fontos, hogy megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek, és tudják, hogy a szexuális kizsákmányolás bármely formája esetén kihez fordulhatnak segítségért. Három fő terület kerül nevesítésre: a törvénytelen nemi tevékenységre kényszerítés, a prostitúció és pornográf anyagok készítése. Az internet nemcsak a lehetőségek széles tárházát nyújtja, hanem a veszélyek végtelen sorát is. A gyermekeket nevelőknek mindent meg kell tenniük – a technika nyújtotta lehetőségek és felvilágosító tevékenység keretein belül – a káros tartalmak kiszűrésére, illetve a gyermekek felkészítésére abból a célból, hogy képessé váljanak a rájuk leselkedő veszélyek felismerésére.

Sajnálatos módon ezeket a cselekményeket nagyon gyakran éppen olyan személyek követik el, akik a gyermeket jól ismerik, közvetlen környezetében élnek. A gyermek pedig félelmében, a történetek szügyellve nagyon gyakran nem szól senkinek, nem kér segítséget – így akár huzamosabb ideig is áldozattá válhat. Ennek megakadályozása érdekében fontos, hogy minden gyermek, akit erőszak ér, merjen segítséget kérni!

6.5 A kínzás, bántalmazás és kegyetlen bánásmód elleni védelem

37. cikk

Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy

- a) gyermeket ne lehessen sem kínzásnak, sem kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak alávetni. Tizennyolc éven aluli személyek által elkövetett bűncselekményekért sem halálbüntetést, sem szabadlábra helyezés lehetőségét kizáró életfogytiglan tartó szabadságvesztést ne legyen szabad alkalmazni;*
- b) gyermeket törvénytelenül vagy önkényesen ne fosszanak meg szabadságától. A gyermek őrizetben tartása vagy letartóztatása, vagy vele szemben szabadságvesztés-büntetés kiszabása a törvény értelmében csak végső eszközként legyen alkalmazható a lehető legrövidebb időtartammal.*

Ez a cikk azokkal a gyermekekkel szemben szab meg kötelező érvénnyel szabályokat, akik valamilyen jogsértést követtek el. Életkorukból adódóan speciális alapelveket fogalmaz meg a velük való bánásmód vonatkozásában az egyezmény. Tilos a megalázó büntetés és bánásmód, és esetükben nem lehet halálbüntetést vagy a szabadlábra helyezés lehetőségét kizáró életfogytiglan tartó szabadságvesztést kiszabni.

A cikk kimondja azt is, hogy az elzárás (őrizet, letartóztatás), illetve a szabadságvesztés kiszabása csak végső eszközként alkalmazható. A büntetés kiszabása során elsősorban más büntetést, intézkedést kell alkalmazni. Ha mégis szabadságvesztés kiszabására került sor, akkor biztosítani kell, hogy a gyermekeket a felnőttektől elkülönítve helyezték el.

Eljárási szabályoknak kell garantálniuk a gyermek azon jogát, hogy a büntető eljárás során törvényes képvisellete, védelme biztosítva legyen, és jogorvoslati eljáráshoz folyamodhasson szabadságelvonása jogosságának felülvizsgálata érdekében.

A szabadságától megfosztott gyermeknek joga van családjával kapcsolatot tartani. (Ennek megvonására csak kivételes esetben van lehetőség, ha a gyermek mindenek felett álló érdeke ezt megkívánja.)

A fiatalkorúak igazságszolgáltatása során nem az elkövetett bűncselekmény megtorlása kell, hogy az elsődleges cél legyen, hanem sokkal inkább a rehabilitáció, a helyes irányú szocializáció feltételeinek biztosítása és a helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazása – annak érdekében, hogy a fiatal a jövőben jogkövető magatartást tanúsítson.

Felhasznált irodalom

1. 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
2. *Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához.* Család, Gyermek, Ifúság Egyesület, 2009.
3. Purda Zsuzsanna – Zongor Klára: *Gyermekjogi ABC.* Agenda Natura, 2006.

Képek forrása

A felhasznált képek az OBDK „Gyermekjogokról színesen” című rajzpályázatára készültek.